

Марія Сидорчук. Полон

КУПИТИ

Історія 12 полонених і двох охоронців. Від їхніх окремих довоєнних історій й до однієї спільної доби, доби між життям і смертю. Історія про любов, яке приводить на війну і перетворює людину на ката... або героя. І ким ти станеш, не знаєш до самого кінця.

«Попри очевидний військовий контекст назви, це — історія про пересічну цивільну людину, зі зброєю та без. В умовах, коли катастрофа стає буденною річчю. — говорить Тетяна Євсєєва, кандидат історичних наук, співробітник Інституту історії України НАН України. — Про вічне у цій буденності. І про те, що війна нікому нічого не «спише»: ні тому, хто вірив, що Бога нема і все дозволено, ні тому, хто вірив, що Він є, але можна покаятися біля краденого образу і Він усе простить...»

Повість написана за мотивами української кінодрами *Captum* (Полон), яку 2015 було представлено на міжнародних кінофестивалях, а на початку 2016-го показано в українському прокаті. Але, якщо у фільмі ми бачимо події однієї доби, доби за крок до смерті героїв історії, то в книзі розповідається й про те, що відбувалося з цими людьми до війни, як внутрішньо вони переживають події тієї доби полону, й навіть про те, чим же насправді є душа. До книги також включено кадри з фільму.

МАРІЯ СИДОРЧУК

ПОЛОН

Анотація

Це видання здійснено за підтримки продюсера кінопроекту CAPTUM (Полон) Антона Сладкевича

СИДОРЧУК Марія

Полон. Повість. — Львів: Кальварія, 2016. — 120 с.

ISBN 978-966-663-361-6

«Полон» — це історія про пересічну цивільну людину — зі зброєю та без. В умовах, коли катастрофа стає буденною річчю. Про вічне в цій буденності. І про те, що війна нікому нічого не «спише»: ні тому, хто вірив, що Бога немає й усе дозволено, ні тому, хто вірив, що Він є, але можна покаятися біля краденого образу й Він усе простить.

Історія дванадцятьох полонених і двох охоронців. Від їхніх окремих довоєнних історій і до однієї спільної доби, доби між життям і смертю. Історія про любов, яка приводить на війну й перетворює людину на ката... або героя. І ким ти станеш, не знаєш до самісінького кінця.

Повість написана за мотивами української кінодрами Captum (Полон), яку 2015-го було представлено на міжнародних кінофестивалях, а на початку 2016-го показано в українському кінопрокаті.

В оформленні книжки використано кадри з кінофільму CAPTUM (продюсер Антон Сладкевич, режисер Анатолій Матешко)

All rights reserved.

Усі права застережено.

© Марія Сидорчук, текст, 2016

© «Кальварія», 2016

«Хімік не любив своєї роботи...»

Хімік не любив своєї роботи, але іншої не мав. Уже давно минули часи, коли в його сивій голові жевріли мрії про славу, наукову кар'єру та відкриття, здатні змінити світ. Не можна сказати, що він змирився, радше охолов до науки та погодився з правилами гри, які диктувало життя. Звичайне життя пересічного громадянина, маленької людини та нікому не потрібного чоловіка.

Діти були звичайними, однаково безталанними та бридкими. Вони вальяжно сиділи за партами в напівпорожньому класі, займалися власними справами та робили вигляд, що не помічають вчителя. Проте Хімік, дивлячись у вікно, вперто диктував конспект уроку.

— Відомо три агрегатні стани речовин: рідкий, твердий та газоподібний. Речовина, змінюючи свій агрегатний стан, не перетворюється на іншу. Записали? Пишіть швидше.

Тим часом за вікном на дереві сварилися дві ворони. Трохи віддалік малі упирі гралися в футбол, а юні пихаті феміни намагалися звабити фізрука та отримати залік за крос. Дівчата крутили сідничками, вигинали спини, демонструючи, як стирчать їхні груденята, складали руки та благали пузатого алкаша Петра Степановича не змушувати їх бігти навколо школи. Колишній боксер залишався непохитним і жестами вказував «лолітам» напрямок для бігу.

Хімік (Володимир Горянський) — кадр із фільму CAPTUM

— А яка формула снігу?

Питання було неочікуваним. Невже вони його слухають? Хімік на мить відволікся від споглядання шкільного двору, але без відчутної паузи продовжив монотонно диктувати конспект:

— Формула снігу така сама, як у води — H_2O . Сніг — це кристали води в твердому агрегатному стані. Кожна сніжинка унікальна. Проте формула в усіх однакова. Всі записали про три агрегатні стани?

— А яка формула брудного снігу? А якщо воду сильно-сильно нагріти — вона вибухне?

Це вже було нечуваним нахабством. Хімік подивився на клас. Тридцять пар очей, сповнених зневагою та пихатою самовпевненістю. Наче вовча зграя, діти очікували на його помилку, як на сигнал до розтерзання жертви. А він, підстаркуватий парубок, мав розпинатися перед малолітніми виродками, за три копійки розповідати про світобудову, яка їх не обходить і не цікавить. Їм усе одновалентно: і його мізерна зарплатня, і безнадійна квартирна черга, і вартість ліків для мами після інсульту. А от він знає про них усе: у кого батько має

бізнес, чия мамка з ким гуляє, а чия бігає до директора з подарунками та зі скаргами на вчителів.

— Хто це такі питання ставить? Я питаю: хто такий розумний, що дозволяє собі перебивати вчителя?

Вовченята мовчали, лише скалились у відповідь. Цих підлітків забавляла його бідність, безальтернативність та безпорадність перед директором школи. Але ж він сам міг стати директором, якби не захворіла мама. Міг би стати депутатом або навіть у міністерстві працювати. А ще міг би займатися наукою та винайти щось дуже важливе для людства, якби держава фінансувала науку, а не витрачала гроші на захист псевдодокторських робіт і на друк підручників авторства фальшивих професорів.

— Хто питав про сніг? Не чую!

Насправді діти його добряче розлютили. Тому Хімік вирішив відповісти неукам з гідністю вченого:

— Якщо будь-яку речовину нагрівати, вона змінить свій агрегатний стан. А якщо нагріти до температури вище сотні MeV[1], то в нейтронному стані речовини починають народжуватися й анігілювати різноманітні мезони. За подальшого підвищення температури відбувається деконфаймент, і речовина переходить у стан плазми. Ця плазма складається вже не з адронів, а з кварків і глюонів, які постійно народжуються і зникають.

У класі запала тиша. Хімік пішов поміж рядами парт, смакуючи кожне слово, іноді нахилиючись ближче до учня й заглядаючи йому в порожні оченята. У той момент він відчував себе лауреатом Нобелівської премії. Слова, немов чеканні монети, відскакували від язика, голос зробився жорстким та хльостким, як на плацу.

— За подальшого необмеженого підвищення тиску без підвищення температури речовина колапсує в чорну діру. За

одночасного підвищення і температури до кварків і глюонів додаються інші частинки. Що відбувається з речовиною, а радше, з речовиною та простором і часом, за температур, близьких до планківської температури, нам поки невідомо. Ще є у вас питання про сніг?

У скляних поглядах учнів він помітив зблиск поваги. Проте дзвоник зіпсував тріумф інтелекту над варварською темрявою в головах його учнів.

Чому він згадав цей урок зараз, блукаючи засніженим мінним полем у пошуках смерті? А може, він шукав чорну діру в інший світ? Однак на це питання в нього відповіді не знаходилося. Десь далеко задушевно і пронизливо співала Жінка. Він пам'ятав ту пісню з дитинства. Тому вібрації морозного повітря штовхали його все далі й далі від страшного місця власного полону.

1

Уже багато днів вони спостерігали крізь щілини в колодах сараю однаковий пейзаж. Вдалині виднівся силует водонапірної вежі. Горизонт обрамляла шереха безлистих дерев. А навкруги — біле поле до самого краю. Мертва, вкрита снігом земля, зранена й покинута. Як юна дівчина, в котрої назавжди відібрали кохання, залишивши вічну самоту; як квітуча жінка, котра втратила дітей та одразу ж постаріла; як людина, котра зберігає в мертвій душі тільки біль і ненависть, ця земля, сива, зморшкувата і зла, ніби звинувачувала всіх у своїй потворності та готувала помсту кожному, хто наважувався доторкнутися до неї.

Ранок нового дня був таким самим, як попередні. Те ж поле, той же самий сарай, ті ж самі кілки загорожі, що перетинала мертву землю безглуздим чорним пунктиром. Тиша, що іноді гула у вухах, порушувалася монотонним перестуком крапель відлиги. Вода скапувала звідусюди: з даху, з дерев'яних балок, зі стін, перетворюючи залиту кров'ю і сльозами долівку сараю у брудне місиво, присипане соломкою.

Було холодрижно й сиро. Музикант потягнувся бляшанкою до капежу. Краплі затарабанили по денці кухля, змінюючи тональність від дзвінкої радості порожнечі до глухого дробу наповненості. Зібравши трохи талої води, Музикант зробив ковток і покійно сів у куток.

Брязнув засув, двері зі скрипом відчинилися. На порозі стояли двоє озброєних чоловіків у камуфляжі та балаклавах. Усі в'язні філії пекла зіщулилися в очікуванні найгіршого, тільки Блаженний почав щось бурмотіти з ідіотською посмішкою на обличчі.

Два промені світла від потужних ліхтарів пронизали сутінки. Світло впало на Журналіста. Потім на Лютчика, який лежав поряд, і Старого, що намагався його напоїти. Промені нишпорили по сараю, вихоплюючи то скорчене тремтяче тіло Дівчини, яка лежала, відвернувшись до стіни, то впирались у Хлопця з недбало перев'язаною ганчір'ям ногою. З рани сочилася кров, але він уже не звертав на цю дрібницю уваги. Під стіною в маренні стогнав Поранений. Хто він насправді, не знав ніхто. Його обличчя було обпалене до невпізнання, але понівечене вогнем тіло продовжувало боротися за життя. Промені світла ще кілька секунд побігали по скоцюрблених постатях в'язнів і зійшлися на мордочці кішки; її ніжно тримав у руках Блаженний. Він сидів на купці книжок і, злегка погойдуючись, монотонно повторював:

— Кицю-кицю, лячно тобі, авжеж? Не бійся. Не бійся. Не бійся. Не треба боятися.

Кішка замружилася від його слів. Блаженний з посмішкою подивився на людей у балаклавах. Ця дитяча безпосередність розлютила Хіміка, і він голосно заволав:

— Агов, ти — підводься, гайда на вихід! Рухайся швидше.

Блаженний у білій сорочці, застебнутій на всі гудзики, куцому піджачку й беретика, продовжував гладити кішку й бурмотіти їй на вушко заспокійливі слова. Його посмішка була по-дитячому щирою й такою недоречною, що Хімік пересмикнув затвор. У сараї всі зіщулилися. Тоді Сухий задоволено вишкірився й недбало підштовхнув дулом автомата Блаженного до виходу.

З почуттям гидливості, але з усвідомленням власної всемогутності, Сухий знову посвітив ліхтарем в обличчя в'язнів. Неначе прицінюючись, він кілька секунд розглядав напружене обличчя Музиканта, потім, зневажливо сплюнувши на підлогу, зробив кілька кроків до Старого.

*Старий (Владлен Портніков) і Хлопець (Антон Сладкевич) — кадр із фільму
CAPTUM*

— А я тоді цього візьму! А то ти завжди скиглиш, що я тільки молодих беру, — гаркнув він своєму подільникові. — Чуєш, діду, повзи на вихід. Гайда, гайда! Ворушися.

Старий важко встав і поплентався до дверей. Льотчик зустрівся поглядом з Хіміком. Холодний сталевий погляд колишнього вчителя на секунду змінився переляком, та то була лише мить слабкості. Хімік глумливо підморгнув Льотчикові й рушив до виходу.

Ніхто не зронив ані слова. Похнюплено опустивши очі, усі тихо раділи, що доля подарувала їм ще один шанс вижити.

Старий і Блаженний, не обертаючись, вийшли з хліва. За ними, штовхаючи в спину дулом автомата, вийшов Сухий. Затримавшись на порозі, Хімік пильно подивився на щілини в даху і стінах, потім різко зачинив двері й узяв їх на засув.

У сараї знову запанували сутінки. Звук кроків, що віддалялися, поступово змінився монотонним капежем. І тільки протяжний стогін Пораненого порушив ідилічну гармонію загального полегшення.

Старий ішов дощатим коридором, човгаючи ногами. Поруч дріботів Блаженний із кішкою на руках. Дорогою на двір Старий згадав, як він потрапив у пекельний сарай. Картинки, як у кіно, пробігали перед очима. Він бачив вулицю, стіну будинку, на якій Блаженний малював «антиурядові символи». Потім його схопив патруль, що проїжджав повз. П'яні виродки готові були на місці пристрелити ідіота, якого хтось навчив малювати на стінах «графіті спротиву». Розумна людина не ризикувала б так, а цей... Тоді Старий спробував захистити Блаженного. Вони повалили його на землю і штовхали ногами. Повз них йшли люди — чоловіки, жінки, підлітки — ніхто не заступився за Блаженного. Страх паралізував їхню совість, а може, й не було в них совісті ніколи? Та про це Старий намагався не думати. Часу залишалося геть обмаль, попереду вже блищав сніг, коридор виводив їх до поля. Він хотів встигнути згадати дружину, дітей, онуку, армійського товариша, шкільну вчительку й помолитися. Шлях дощатою підлогою здавався таким довгим, але, щоб встигнути зібрати всі думки, Старий сильніше човгав ногами і сповільнював кроки.

Вони вийшли на вулицю. Морозне повітря було просякнуте вологою. В'язкий сніг налипав на ноги, залишаючи на дорозі глибокі сліди.

Старий подивився на небо, на поле, на кішку, яка зістрибнула з рук і, задерши хвоста, майнула геть. Блаженний стояв і широко посміхався. Він помахав кішці рукою і з надією поглянув на Хіміка. Холодний погляд з-під балаклави не провіщав нічого доброго, проте Блаженний продовжував посміхатися, як дитина, яку вивели на прогулянку. Він, у полоні власного ідеального світу, із захопленням дивився на сніг, що падав, і намагався язиком упіймати сніжинку.

Сухий підштовхнув у спину Старого та нервово гаркнув:

— Ну, що — надихався, діду? Все, годі! Біжи! І ви чого, виблядки, стовбичите?! Гайда, гайда!

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ